

SOME ISSUES IN TEACHING ARABIC MORPHOLOGY (SARF) IN UZBEKISTAN

Eschanov Usman Qutlimuratovich

Nukus State Pedagogical Institute, 2nd-year doctoral student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15681809>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 16th June 2025

Online: 17th June 2025

KEYWORDS

Arabic language,
morphology, pedagogical
issues, interactive
teaching, motivation,
language education.

ABSTRACT

Teaching Arabic morphology in the pedagogical process gives rise to a number of challenges, including difficulties in understanding word structure, problems in applying morphological rules in various contexts, confusion between colloquial and literary languages, and a lack of motivation among learners. This article aims to analyze these issues from a pedagogical perspective and propose practical solutions. The study is based on a literature review and a survey conducted with 60 Arabic language learners. The results indicate that interactive teaching methods, practical exercises, and motivation-enhancing strategies significantly improve learning outcomes. The article provides methodological recommendations for Arabic language teachers, educational researchers, and specialists in the field of education.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ В ОБУЧЕНИИ АРАБСКОЙ МОРФОЛОГИИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Эсчанов Усман Кутлимуратович

Нукусский государственный педагогический институт, докторант 2-го курса.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15681809>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 16th June 2025

Online: 17th June 2025

KEYWORDS

Арабский язык,
морфология,
педагогические
проблемы,
интерактивное
обучение, мотивация,
языковое образование.

ABSTRACT

Обучение арабской морфологии в педагогическом процессе вызывает ряд проблем, включая трудности в понимании структуры слова, сложности в применении морфологических правил в различных контекстах, смешение разговорного и литературного языков, а также недостаток мотивации у учащихся. Данная статья направлена на анализ этих проблем с педагогической точки зрения и предложение практических решений. Исследование основано на анализе литературы и опросе, проведенном с участием 60 изучающих арабский язык. Результаты показывают, что интерактивные методы обучения, практические упражнения и стратегии повышения мотивации значительно улучшают эффективность обучения. Статья предоставляет методические рекомендации для преподавателей

арабского языка, исследователей в области педагогики и специалистов в сфере образования.

ARAB TILI SARF ILMINI O'QITISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI

Eschanov Usman Qutlimuratovich

(Nukus davlat pedagogika instituti 2-kurs doktoranti)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15681809>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 16th June 2025

Online: 17th June 2025

KEYWORDS

Arab tili, sarf ilmi, pedagogik muammolar, interaktiv o'qitish, motivatsiya, til ta'limi.

ABSTRACT

Arab tili sarf ilmini o'qitish pedagogik jarayonda bir qator muammolarni keltirib chiqaradi, jumladan, so'z tuzilishini tushunishdagi qiyinchiliklar, sarfiy qoidalarni turli kontekstlarda qo'llashdagi muammolar, so'zlashuv tili va adabiy tillarni aralashtirib yuborish, shuningdek, o'quvchilarda motivatsiya yetishmasligi. Ushbu maqola ushbu muammolarni pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilish va ularga amaliy yechimlar taklif qilishga qaratilgan. Tadqiqot adabiyot tahlili va 60 nafar arab tili o'quvchisi ishtirokida o'tkazilgan so'rovnoma asoslanadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, interaktiv o'qitish usullari, amaliy mashqlar va motivatsiyani oshirish strategiyalari o'quv samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Maqola arab tili o'qituvchilari, pedagog-tadqiqotchilar va ta'lim sohasi mutaxassislari uchun uslubiy tavsiyalar taqdim etadi.

1. Kirish

Arab tili o'zining murakkab sarfiy tuzilishi bilan dunyodagi eng boy tillardan biri sanaladi. Sarf ilmi, ya'ni so'z shakllari va ularning o'zgarishlarini o'rganuvchi fan, arab tili ta'limida muhim o'rin tutadi. Biroq, sarf ilmini o'qitish pedagogik jarayonda ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi. O'quvchilar so'z tuzilishini tushunish, fe'l vaznlarini farqlash, so'zlashuv va adabiy tillarni ajratish, shuningdek, motivatsiyani saqlashda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu muammolar nafaqat o'quvchilarning til o'zlashtirish jarayoniga ta'sir qiladi, balki o'qituvchilarning samarali pedagogik usullardan foydalanish imkoniyatlarini ham cheklaydi.

Pedagogika nuqtai nazaridan, sarf ilmini o'qitishda muammolar tilning tabiiy xususiyatlari, o'qitish usullaridagi ba'zi xato-kamchiliklar, o'quv vositalarining yetishmasligi va o'quvchilarning individual xususiyatlari bilan bog'liq. Ushbu maqolaning maqsadi arab tili sarf ilmini o'qitishdagi pedagogik muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish uchun amaliy yechimlar taklif qilishdan iborat. Tadqiqot quyidagi savollarga javob berishga qaratilgan:

1. Arab tili sarf ilmini o'qitishda qanday pedagogik muammolar mavjud?
2. Ushbu muammolarni yechish uchun qanday pedagogik yondashuvlar samarali hisoblanadi?

Maqola pedagogika sohasiga aloqador bo'lib, arab tili ta'limi bilan shug'ullanuvchi o'qituvchilar va tadqiqotchilar uchun amaliy ahamiyatga ega.

2. Adabiyot tahlili

Arab tili sarf ilmi so'zlarning tuzilishi, ularning asoslari, qo'shimchalari va tasriflanish qoidalarini o'z ichiga oladi. Bu fan o'quvchilardan yuqori darajadagi tahliliy ko'nikmalarni talab qiladi, chunki arab tilida so'zlar ko'plab shakl va vaznlarda o'zgaradi. Adabiyotlarda ta'kidlanishicha, o'quvchilar ko'pincha so'zning asosini va qo'shimchalarini aniqlashda, shuningdek, fe'lning turli vaznlarini farqlashda qiyinchiliklarga duch kelishadi [1].

Lahja va adabiy arab tilining aralashishi sarfiy qoidalar qo'llanilishida xatolarga olib keladi [2]. Bu muammo ayniqsa arab tilini ikkinchi til sifatida o'rganayotgan o'quvchilar orasida keng tarqalgan. O'quvchilarning motivatsiya yetishmasligi ham muhim pedagogik muammo sifatida qayd etilgan, chunki sarf ilmi ko'pincha murakkab deb hisoblanadi [3].

Pedagogik nuqtai nazardan, o'qitish usullaridagi kamchiliklar va interaktiv vositalarning yetishmasligi muammolarni yanada kuchaytiradi. An'anaviy o'qitish usullari, masalan, faqat darsliklarga tayanish, o'quvchilarning faolligini pasaytiradi [4]. Avvalgi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interaktiv o'qitish usullari, masalan, raqamli platformalar va o'yinlashtirilgan mashg'ulotlar, o'quvchilarning qiziqishini oshirishi va ularning sarf qoidalarini o'zlashtirishni yaxshilashi mumkin [5]. Shu bilan birga, o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik metodologiyalarga yetarli darajada e'tibor bermasligi ham muammo sifatida qayd etilgan.

3. Metodologiya

Ushbu tadqiqot aralash metodologiyaga asoslanadi: adabiyot tahlili va empirik so'rovnoma.

3.1. Adabiyot tahlili

Scopus, Web of Science va Google Scholar ma'lumotlar bazalaridagi 2015-2025 yillardagi pedagogika va til ta'limi sohasidagi maqolalar tahlil qilindi. Tahlil arab tili sarf ilmini o'qitishdagi pedagogik muammolar va yechimlarga qaratildi. Jami 30 ta manba o'rganildi, ulardan 15 tasi to'g'ridan-to'g'ri sarf ilmi o'qitishiga oid.

3.2. So'rovnoma

So'rovnoma 60 nafar arab tili o'quvchisi (25 nafar boshlang'ich darajali, 35 nafar o'rta darajali) ishtirokida o'tkazildi. Ishtirokchilar tasodifiy tanlab olindi, yosh oralig'i 18-35 yosh, turli ta'lim muassasalarida tahsil olmoqda. So'rovnoma 15 ta savoldan iborat bo'lib, ochiq va yopiq shaklda tuzildi. Savollar o'quvchilarning sarf ilmi o'qitishdagi qiyinchiliklari, motivatsiya darajasi va o'qitish usullariga munosabatini aniqlashga qaratildi. Ma'lumotlar SPSS dasturida tahlil qilindi, o'rtacha foizlar, standart og'ish va korrelyatsiya koeffitsientlari hisoblandi.

3.3. Etik jihatlar

So'rovnoma ishtirokchilari tadqiqot maqsadlari haqida xabardor qilindi, ularning shaxsiy ma'lumotlari maxfiy saqlandi. Ishtirok ixtiyoriy ravishda bo'ldi, va ishtirokchilar istalgan vaqtda tadqiqotdan chiqish huquqiga ega edilar.

4. Natijalar

So'rovnomalar natijalari arab tili sarf ilmini o'qitishda quyidagi pedagogik muammolarni aniqladi:

- 1. So'z tuzilishini tushunishdagi qiyinchiliklar:** O'quvchilarning 68% so'zning asosini va qo'shimchalarini aniqlashda muammolarga duch kelishlarini bildirdi. Bu muammo ayniqsa boshlang'ich darajali o'quvchilar orasida keng tarqalgan (78%).
- 2. Fe'l vaznlarini farqlash:** 55% respondentlar fe'lning turli vaznlarini (masalan, fa'ala, af'ala, tafa'ala) farqlashda qiyinchiliklarga ega.
- 3. Umumiy va adabiy til aralashmasi:** 72% o'quvchilar umumiy tilning adabiy til bilan aralashishi tufayli sarfiy xatolarga yo'l qo'yishlarini ta'kidladilar.
- 4. Motivatsiya yetishmasligi:** 48% o'quvchilar sarf ilmi fanini "murakkab" va "qiziqarli emas" deb hisoblashlarini bildirdi.
- 5. Lug'atlardan foydalanishdagi muammolar:** 60% o'quvchilar nostandart yoki noma'lum so'zlarni lug'atlardan qidirishda qiyinchiliklarga duch kelishadi.
- 6. Amaliy mashqlarning yetishmasligi:** 65% respondentlar sarfiy qoidalar qo'llaniladigan amaliy mashqlarning kamligini ta'kidladilar.

Jadval 1: O'quvchilarning sarf ilmi o'qitishdagi muammolari

Muammo turi	Foiz (%)	Standart og'ish
So'z tuzilishini tushunish	68	0.12
Fe'l vaznlarini farqlash	55	0.10
Umumiy va adabiy til aralashmasi	72	0.14
Motivatsiya yetishmasligi	48	0.09
Lug'atlardan foydalanish	60	0.11
Amaliy mashqlarning yetishmasligi	65	0.13

Adabiyot tahlili shuni ko'rsatdiki, pedagogik usullardagi kamchiliklar (masalan, faqat darsliklarga tayanish) va interaktiv vositalarning yetishmasligi muammolarni yanada kuchaytiradi. Interaktiv vositalar, masalan, Quizlet yoki Kahoot kabi platformalar, o'quvchilarning faolligini oshirishi va sarfiy qoidalar tushunishini yaxshilashi aniqlandi [5].

5. Muhokama

Natijalar arab tili sarf ilmini o'qitishdagi pedagogik muammolar tilning murakkab tabiati, o'qitish usullaridagi muammolar, o'quv vositalarining yetishmasligi va o'quvchilarning motivatsiya yetishmasligidan kelib chiqishini tasdiqlaydi.

5.1. Tilning murakkab tabiati

Arab tilining morfologik tuzilishi o'quvchilardan yuq'ori darajadagi tahliliy ko'nikmalarni talab qiladi. Masalan, bir so'zning turli vaznlar va shakllarda o'zgarishi o'quvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi [1]. Bu muammoni bartaraf qilish uchun o'qituvchilar so'z tuzilishini vizual shaklda (masalan, animatsiyalar yoki interaktiv dasturlar) tushuntirishlari kerak.

5.2. Umumiy va adabiy til aralashmasi

Lahja va fus'ha (adabiy til)ni aralastirib yuborish muammosi ayniqsa arab tilini ikkinchi til sifatida o'rganayotganlar orasida keng tarqalgan [2]. Bu muammoni hal qilish uchun o'qituvchilar adabiy tilni real hayotiy kontekstlarda qo'llashga urg'u berishlari lozim. Masalan, adabiy matnlarni tahlil qilish yoki suhbat mashqlari orqali o'quvchilar adabiy tilni aniq farqlashni o'rganishlari mumkin.

5.3. Motivatsiya yetishmasligi

Motivatsiya yetishmasligi pedagogik jarayonda muhim to'siq sifatida qayd etildi. O'quvchilar sarf ilmi fanini zerikarli deb hisoblashadi, bu esa ularning faolligini pasaytiradi [3]. Interaktiv usullar, masalan, o'yinlashtirilgan dasturlar (Kahoot, Quizlet) va guruhli mashg'ulotlar, o'quvchilarning qiziqishini oshirishi aniqlandi [5]. Bundan tashqari, arab tili sarf ilmiga aloqador bilimlarini namoyish qilish musobaqalari yoki debatlar motivatsiyani oshirishda samarali bo'lishi mumkin.

5.4. Pedagogik usullar va vositalar

An'anaviy o'qitish usullari o'quvchilarning faolligini pasaytiradi [4]. Interaktiv vositalar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, masalan, animatsiyalar yoki mobil ilovalar, o'quv jarayonini yanada jozibador qiladi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik metodologiyalar borasida o'zaro tajriba almashlari uchun doimiy tajriba almashish kurslari tashkil qilinishi kerak.

6. Xulosa va tavsiyalar

Ushbu tadqiqot arab tili sarf ilmini o'qitishdagi pedagogik muammolarni aniqladi va ularni bartaraf etish uchun quyidagi amaliy tavsiyalarni taqdim etadi:

- 1. Interaktiv vositalardan foydalanish:** Quizlet, Kahoot yoki Duolingo kabi platformalar shuningdek, sun'iy intellekt yordamida qoidalar animatsion tushutirish o'quvchilarning sarfiy qoidalarini tushunish imkoniyatlarini yaxshilaydi.
- 2. Real hayotiy kontekstlar:** Sarfiy qoidalar matn tahlili, suhbat yoki yozma mashqlar orqali o'rgatilishi kerak. Masalan, adabiy matnlar yoki jurnal maqalalari o'quvchilarga qoidalar amalda qanday ishlatilishini ko'rsatadi.
- 3. O'qituvchilar uchun malaka oshirish:** Zamonaviy pedagogik metodologiyalarga oid tajriba almashinuv kurslari tashkil qilinishi lozim.
- 4. Motivatsiyani oshirish:** O'quvchilarni arab tilining go'zalligini his qilishga undash uchun musobaqalar, debatlar yoki adabiy matn tahlillari o'tkazilishi mumkin.
- 5. Amaliy mashqlar sonini ko'paytirish:** Sarfiy qoidalar turli tuzilmalarda qo'llaniladigan mashqlar sonini oshirish orqali o'quvchilarning ko'nikmalari mustahkamlanadi.
- 6. Tadqiqotlarni kengaytirish:** Kelajakdagi tadqiqotlar sun'iy intellekt asosidagi o'quv vositalari animatsion ko'rgazmali vositlar sarf ilmi o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Ushbu tavsiyalar arab tili o'qituvchilari va pedagogika sohasi mutaxassislariga o'quv jarayonini yaxshilashda yordam beradi. Tadqiqot natijalari arab tili ta'limini rivojlantirishga xizmat qiladi.

References:

1. Al-Hawamdeh M. A. Challenges in teaching Arabic morphology: A case study // Journal of Language Teaching and Research. – 2020. – T. 11, № 3. – S. 345-352.
2. Ferrando I. The impact of diglossia on Arabic language instruction // Journal of Arabic Studies. – 2006. – T. 6, № 2. – S. 123-137.
3. Al-Jarf R. Teaching Arabic grammar to non-native speakers: Issues and solutions // International Journal of Linguistics. – 2019. – T. 11, № 5. – S. 87-102.

4. Al-Nasser A. The impact of gamification on learning Arabic morphology // Educational Technology Research and Development. – 2021. – T. 69, № 4. – S. 215-230.
5. Wright W. A Grammar of the Arabic Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – 796 s.
6. Elsevier. Scopus: Content policy and selection [Electronic resource]. – URL: <https://www.elsevier.com/solutions/scopus> (accessed: 15.06.2025).
7. Scientific Publications. Basic requirements for the layout of a scientific article in Scopus [Electronic resource]. – URL: <https://spubl.kz> (accessed: 15.06.2025).
8. Al-Sharif M. M. Pedagogical approaches to teaching Arabic grammar // Journal of Education. – 2017. – T. 45. – S. 112-125.
9. Kadir N. A. The role of interactive tools in language acquisition // Language Teaching. – 2020. – T. 53, № 2. – S. 78-90.
10. Ahmad Z. M. Motivation strategies in Arabic language learning // International Journal of Educational Research. – 2022. – T. 110. – S. 101-115.